SECURITATEA POLITICĂ A REPUBLICII MOLDOVA ÎN ERA AMENINȚĂRILOR HIBRIDE [1]

THE POLITICAL SECURITY OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA IN THE ERA OF HYBRID THREATS

CZU:[327:351.746(478)]:004
DOI: https://doi.org/10.53783/rgsnrm2025.10

Marcel BENCHECI, doctor în științe politice,
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice al
Universitatea de Stat din Moldova
email: marcelbencheci@gmail.com
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-6619-5299

Diana HÎRBU, doctor în științe politice,
conferențiar universitar,
Universitatea de Stat din Moldova
email: benchecidiana@gmail.com
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-7867-1731

Rezumat

Prezentul articol analizează amenințările hibride complexe cu care se confruntă Republica Moldova și care pun la încercare stabilitatea sa politică, suveranitatea și orientarea sa strategică europeană. Printr-o analiză detaliată, sunt scoase în evidență principalele vulnerabilități interne și externe, precum și măsurile instituționale adoptate pentru a întări reziliența politică. Autorii consider că succesul Republicii Moldova depinde de integrarea unei culturi a securității și a bunei guvernări, sprijinită de parteneriate internaționale puternice și de implicarea activă a societății civile.

Cuvinte-cheie: *Republica Moldova, securitate politică, amenințări hibride, reziliență, bună guvernare, integrare europeană, societate civilă.*

Summary

This article analyzes the complex hybrid threats faced by the Republic of Moldova, which challenge its political stability, sovereignty, and European strategic orientation. Through a detailed examination, the main internal and external vulnerabilities are highlighted, along with the institutional measures adopted to strengthen political resilience. The authors argue that the success of the Republic of Moldova depends on integrating a culture of security and good governance, supported by strong international partnerships and the active involvement of civil society.

Keywords: *Republic of Moldova, political security, hybrid threats, resilience, good governance, European integration, civil society.*

[1] Articolul este elaborat în cadrul subprogramului 01.05.01 **Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul aderării la Uniunea Europeană: abordări juridice, politologice și sociologice**, realizat de Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice al Universității de Stat din Moldova.

Introducere

Securitatea politică este o parte esențială a securității naționale, deoarece asigură stabilitatea instituțiilor, ordinea constituțională și funcționarea democratică a unui stat. În cazul Republicii Moldova, statul se confruntă cu o serie de presiuni interne și externe, rezultând din tranziția post-sovietică, polarizarea politică și influențele geopolitice. Amenințările hibride — care se referă la utilizarea coordonată a forțelor militare, economice, informaționale și cibernetice — afectează capacitatea statului de a răspunde eficient la provocări. Scopul acestui studiu este de a analiza vulnerabilitățile politice ale Republicii Moldova, tipurile de amenințări hibride care o vizează și strategiile adoptate pentru a întări reziliența.

Cadrul conceptual: securitate politică și amenințări hibride

Securitatea politică se referă la protejarea instituțiilor democratice, a statului de drept și a proceselor electorale de influențe destabilizatoare [3, p.56]. Aceasta asigură continuitatea guvernării și legitimitatea autorităților publice. În același timp, amenințările hibride sunt caracterizate prin ambiguitate strategică și prin combinarea tehnicilor convenționale și neconvenționale. Acestea pot include manipularea informațiilor, atacurile cibernetice, presiunile energetice, coruperea elitelor politice și campaniile de dezinformare [28, p.25]. Actorii implicați — fie că sunt statali sau non-statali — urmăresc să slăbească coeziunea socială și încrederea în instituțiile statului.

În contextul geopolitic actual, marcat de fragmentare, competiție strategică și transformare tehnologică rapidă, securitatea politică devine o parte esențială a stabilității sistemelor democratice. Nu se mai limitează doar la protejarea suveranității naționale, ci se concentrează pe reziliența instituțiilor, încrederea publicului și protecția proceselor decizionale împotriva interferențelor externe.

Astfel, analiza securității politice în legătură cu guvernanța amenințărilor hibride necesită o înțelegere a dinamicii rezilienței instituționale, a rolului actorilor non-statali și a interdependenței dintre spațiul informațional, infrastructural și societal [2, p.81].

Conceptul de securitate politică a suferit o transformare semnificativă de la sfârșitul Războiului Rece. În trecut se concentra pe stabilitatea sistemului politic și pe supraviețuirea statului [5]. Astăzi, accentul s-a mutat către abilitatea instituțiilor de a asigura legitimitatea democratică, coeziunea socială și autonomia decizională în fața presiunilor interne și externe.

Instituționalizarea securității politice este un proces crucial pentru întărirea stabilității democratice și protejarea suveranității decizionale a statului. Aceasta nu se rezumă doar la reforme administrative, ci implică o schimbare profundă în

modul în care instituțiile publice gestionează transparența, legitimitatea și încrederea cetățenilor.

Un prim pilon al acestui proces este transparența decizională, care garantează accesul publicului la informații despre funcționarea instituțiilor și permite exercitarea unui control democratic real asupra proceselor guvernamentale. Prin deschiderea deliberativă și comunicarea constantă cu societatea civilă, instituțiile își întăresc legitimitatea și reduc riscurile de manipulare sau corupție.

Un alt element esențial este reziliența electorală, care se concentrează pe protejarea proceselor democratice de ingerințe externe și de încercări de influențare informațională sau tehnologică [15, p. 69]. În era digitală, campaniile electorale și infrastructurile de vot sunt expuse la atacuri cibernetice, campanii de dezinformare și interferențe externe, ceea ce face ca întărirea mecanismelor de securitate electorală să fie esențială pentru menținerea credibilității instituțiilor democratice.

În esență, guvernanța informațională a devenit un instrument esențial pentru securitatea politică modernă, având rolul de a contracara manipularea narativelor, dezinformarea și polarizarea din mass-media [19, p. 92]. Într-un peisaj în care spațiul public este inundat de fluxuri informaționale rapide și adesea distorsionate, abilitatea instituțiilor de a reacționa rapid, transparent și coordonat la atacurile informaționale devine un semn al maturității politice și al rezilienței democratice. Astfel, instituționalizarea securității politice nu se rezumă doar la întărirea aparatului administrativ, ci implică și crearea unui ecosistem democratic rezilient, bazat pe transparență, protecția proceselor electorale și o guvernanță informațională capabilă să apere integritatea spațiului public. Prin urmare, securitatea politică nu mai este doar o chestiune militară, ci o problemă de guvernanță multi-nivel, care reunește instituțiile statului, sectorul privat și societatea civilă [18].

Amenințările hibride sunt caracterizate prin utilizarea coordonată a mijloacelor convenționale și neconvenționale — militare, economice, cibernetice și informaționale — pentru a submina stabilitatea statelor fără a provoca un conflict deschis [9]. Conform lui Hoffman [16], războiul hibrid este „o combinație de tactici militare tradiționale și operațiuni neregulate, completate de acțiuni cibernetice și propagandă”. Ulterior, Fridman [13] și Galeotti [14] au extins această definiție, subliniind că scopul real al amenințărilor hibride nu este ocuparea teritoriului, ci erodarea coeziunii sociale și a încrederii în instituțiile democratice.

Amenințările hibride se manifestă printr-o varietate de acțiuni coordonate, menite să submineze stabilitatea internă a statelor și să afecteze încrederea cetățenilor în instituțiile democratice. Aceste acțiuni nu sunt întotdeauna evidente sau declarate, ci acționează subtil, în zonele gri ale securității, combinând metode non-militare cu instrumente de influență psihologică, economică și informațională.

Printre cele mai frecvente forme de manifestare se numără campaniile de dezinformare și polarizare socială, care profită de divergențele culturale, economice sau politice din interiorul societății. Prin manipularea discursului public și amplificarea tensiunilor sociale, aceste campanii erodează coeziunea națională și subminează încrederea în autorități. Un alt instrument de presiune îl constituie acțiunile economice și energetice, folosite ca mijloace de coerciție strategică. Prin manipularea fluxurilor comerciale sau a dependențelor energetice, actorii ostili pot influența deciziile politice ale unui stat, afectându-i autonomia economică și capacitatea de reacție. În plus, interferențele politice în procesele electorale sau decizionale – cum ar fi finanțările ascunse, campaniile de propagandă sau infiltrarea în spațiul mediatic – au ca scop să submineze legitimitatea instituțiilor democratice și să creeze un climat de neîncredere generalizată [17, p.11]. Toate aceste tactici ilustrează natura complexă și interconectată a amenințărilor hibride, care nu vizează neapărat distrugerea fizică a statului, ci mai degrabă erodarea acestuia din interior, prin subminarea valorilor democratice și a coeziunii sociale.

Datorită caracterului lor ambiguu, amenințările hibride se află la granița dintre pace și conflict, necesitând mecanisme de guvernanță adaptivă și politici de reziliență societală [30]. Securitatea politică și amenințările hibride sunt concepte profund interdependente. Aceste amenințări exploatează vulnerabilitățile politice, sociale și informaționale ale statelor pentru a submina legitimitatea decizională și autonomia politică [31, p. 370]. Prin urmare, guvernanța securității politice trebuie să includă mecanisme preventive și de reacție bazate pe reziliență: anticipare, coordonare interinstituțională și adaptabilitate. În acest context, UE și NATO au promovat o abordare comună bazată pe „reziliența întregului guvern și a întregii societăți”, care recunoaște că securitatea politică nu poate fi asigurată doar de instituțiile statului, ci necesită implicarea cetățenilor, a sectorului privat și a comunităților locale [18].

Așadar, reziliența politică devine o formă organizată de apărare non-militară, prin care societățile democratice își apără valorile, infrastructurile și sistemele de informații împotriva manipulării și coerciției. Guvernanța modernă a securității politice, în fața amenințărilor hibride, se bazează pe un cadru instituțional complex, care îmbină politici, structuri și instrumente operaționale menite să asigure un răspuns strategic coerent la nivel european și euroatlantic.

Într-un context caracterizat de interdependență și vulnerabilități transfrontaliere, aceste mecanisme nu se limitează doar la combaterea imediată a riscurilor, ci vizează și construirea unei reziliențe sistemice prin coordonare interinstituțională și colaborare între sectoarele publice și private. Un element esențial al acestui cadru este Busola strategică a Uniunii Europene [12], care definește reziliența ca un obiectiv de securitate colectivă și stabilește direcții pentru întărirea apărării europene în fața amenințărilor hibride. Documentul promovează conceptul de

reziliență la nivelul întregii societăți, în care cetățenii, instituțiile și actorii privați devin participanți activi în asigurarea securității comune. Un alt pilon important este Hybrid CoE (Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats) din Helsinki, o platformă de colaborare între UE și NATO, dedicată cercetării, instruirii și dezvoltării politicilor pentru a contracara amenințările hibride. Acest centru oferă expertiză strategică în domenii precum dezinformarea, securitatea cibernetică, manipularea informațională și reziliența societală, facilitând schimbul de bune practici între statele membre.

Directivele NIS2 și CER [8] joacă un rol esențial în protejarea infrastructurilor critice și a rețelelor informatice, stabilind obligații clare pentru statele membre în ceea ce privește evaluarea riscurilor, raportarea incidentelor și întărirea colaborării între sectorul public și cel privat [10]. Aceste instrumente transformă securitatea digitală într-o parte integrantă a securității politice, asigurând funcționarea continuă a serviciilor esențiale pentru guvernare și economie. De asemenea, mecanismele de comunicare strategică și alfabetizarea media completează acest cadru instituțional. Ele sunt menite să combată dezinformarea și manipularea narativelor, prin întărirea educației civice și a gândirii critice în rândul cetățenilor. Comisia Europeană [10] subliniază că dezvoltarea unei culturi a vigilenței informaționale este la fel de crucială ca apărarea infrastructurilor, deoarece amenințările hibride vizează în principal percepțiile și coeziunea socială.

Guvernanța securității politice în fața amenințărilor hibride devine un proces de integrare atât instituțională, cât și societală, în care instrumentele juridice, tehnologice și educaționale colaborează. Acest model reflectă o tranziție de la o securitate reactivă la una proactivă și participativă, bazată pe cooperare, transparență și reziliență colectivă. Prin aceste politici, reziliența politică devine un proces instituțional care îmbină dimensiunile normativă, educațională și tehnologică. Totodată, instituționalizarea rezilienței politice, prin cooperare internațională, educație și inovare, devine cheia unei securități non-militare durabile.

Securitatea politică nu este văzută doar prin prisma apărării naționale, ci ca un proiect comun al societății, în care guvernele, instituțiile și cetățenii colaborează pentru a construi o cultură a rezilienței capabilă să facă față efectelor pe termen lung ale amenințărilor hibride.

Contextul Republicii Moldova: vulnerabilități politice și instituționale

Republica Moldova se confruntă, de mai bine de trei decenii, cu o tranziție complexă de la un sistem politic autoritar la unul democratic, într-un context de tensiuni geopolitice și o economie fragilă. Poziționarea sa între Uniunea Europeană și Federația Rusă a dus la un echilibru instabil între orientarea pro-europeană și

influențele geopolitice estice, ceea ce a contribuit la o vulnerabilitate structurală a instituțiilor politice și a mecanismelor de guvernanță [6, p. 51].

Arhitectura instituțională de securitate a Republicii Moldova este expusă la polarizarea politică, fragmentarea partidelor și influențele externe. În fața acestor provocări, vulnerabilitățile politice și instituționale ale Republicii Moldova nu pot fi privite doar prin prisma disfuncționalităților interne, ci trebuie înțelese ca parte a unui context geopolitic mai larg, în care amenințările hibride, corupția și dependențele economice devin factori de insecuritate politică [20]. Sistemul politic moldovenesc este caracterizat de o fragmentare cronică a partidelor, o polarizare geopolitică accentuată și o dependență excesivă de liderii carismatici, ceea ce a împiedicat dezvoltarea unei democrații funcționale.

Instabilitatea aceasta este agravată de influențele externe în domeniul informațional și politic. Republica Moldova se confruntă frecvent cu campanii de dezinformare și acțiuni de influență din partea Federației Ruse, care au scopul de a diviza opinia publică și de a diminua sprijinul pentru integrarea europeană [27, p. 61]. Aceste manevre sunt un exemplu clasic de război hibrid, care profită de slăbiciunile politice interne pentru a-și atinge obiectivele geopolitice externe [17, p. 12].

Una dintre cele mai mari probleme structurale ale Republicii Moldova este slăbiciunea instituțională. Administrația publică se confruntă cu lipsa de profesionalism, politizarea excesivă și influența intereselor private asupra deciziilor publice. De asemenea, sistemul judiciar rămâne parțial capturat, iar reformele anticorupție se lovesc de o rezistență sistemică [29].

Corupția la nivel înalt a avut un impact direct asupra stabilității politice, culminând cu „furtul miliardului" din 2014 – un caz emblematic de capturare a statului care a subminat încrederea cetățenilor în instituții și a scos în evidență vulnerabilitatea sistemului financiar și judiciar [26, p.241]. Acest fenomen a determinat Uniunea Europeană să condiționeze asistența financiară de reforme sistemice, punând accent pe independența justiției și întărirea mecanismelor de control institutional.

În plus, lipsa unei culturi administrative solide și a responsabilității politice contribuie la ineficiența implementării politicilor publice. Deși există strategii de reformă a administrației publice, aplicarea lor este adesea superficială și influențată de ciclurile electorale, ceea ce perpetuează instabilitatea și vulnerabilitatea instituțională.

Republica Moldova a devenit un exemplu elocvent al impactului amenințărilor hibride asupra țărilor cu instituții fragile. Campaniile de dezinformare, infiltrările economice și dependențele energetice sunt folosite pentru a influența deciziile politice și direcția strategică a statului [24]. Aceste acțiuni hibride se concentrează în special pe procesele electorale, presa independentă și agențiile de securitate,

profitând de vulnerabilitățile interne pentru a adânci diviziunile sociale și politice. În același timp, absența unei culturi a rezilienței instituționale slăbește capacitatea Republicii Moldova de a răspunde eficient la aceste provocări. Mecanismele de colaborare între stat și societatea civilă sunt încă insuficient dezvoltate, iar guvernanța participativă rămâne mai mult o excepție decât o normă [4, p.109].

Vulnerabilitățile politice și instituționale ale Republicii Moldova sunt rezultatul unei moșteniri istorice caracterizate prin dependență, corupție și fragmentare, care continuă să îngreuneze procesul de democratizare și integrare europeană. Instituționalizarea rezilienței politice, prin reforme autentice și colaborare internațională, este singura soluție viabilă pentru întărirea statului și asigurarea securității naționale. Într-un context regional afectat de război informațional și presiuni geopolitice, securitatea politică a Republicii Moldova depinde de abilitatea sa de a dezvolta instituții autonome, responsabile și transparente, fundamentate pe o cultură democratică robustă.

Amenințări hibride specifice Republicii Moldova

Literatura de specialitate care analizează vulnerabilitățile politice și instituționale ale Republicii Moldova oferă o imagine complexă a fragilității statului, a dependențelor geopolitice și a dificultăților întâmpinate în procesul de democratizare. Studiile recente oferă o viziune detaliată asupra modului în care tranziția post-sovietică a fost marcată de disfuncționalități sistemice, influențe hibride externe și o reziliență instituțională care este încă în dezvoltare.

Andrei Benea [4] subliniază că pentru a întări reziliența democratică în Europa de Est, inclusiv în Republica Moldova, este esențială o guvernanță participativă și transparentă, care să implice societatea civilă în procesul decizional. El evidențiază că slăbiciunea instituțională și lipsa de încredere în autorități rămân obstacole semnificative pentru stabilitatea politică și pentru consolidarea democrației.

În aceeași notă, Dionis Cenușă [6, p. 52] examinează tranziția sistemului politic moldovenesc, arătând că provocările democratizării și fluctuațiile geopolitice între Est și Vest au dus la un model de guvernanță instabil, în care reformele structurale sunt adesea superficiale și influențate de contextul electoral. Autorul observă că procesul de integrare europeană este în continuare perceput mai mult ca o retorică politică decât ca un proiect strategic pe termen lung.

Contribuția Liliei Ciobanu [7, p. 220] scoate în evidență fragilitatea instituțională și polarizarea politică. Ea susține că diviziunile interne, influențate de diverse forțe geopolitice, au împiedicat formarea unei elite administrative stabile și au dus la o cultură a conflictului politic continuu, afectând astfel funcționarea democrației.

Instituțiile europene confirmă aceste observații. În Raportul de implementare a Acordului de Asociere UE–Moldova [10], se menționează că, deși s-au înregistrat progrese în reforma justiției și în lupta împotriva corupției, problemele legate de independența sistemului judiciar și de aplicarea uniformă a legii persistă. Concluziile Consiliului European [11] referitoare la statutul de țară candidată recunosc potențialul Republicii Moldova, dar subliniază necesitatea de a întări instituțiile publice și de a diminua influența oligarhilor în politică.

În ceea ce privește securitatea, Maria Mälksoo [17, p. 9] oferă o perspectivă inovatoare asupra conceptului de reziliență ca practică de securitate, arătând că, în cazul Republicii Moldova, aceasta este amenințată de războiul informațional și de acțiunile hibride. Cercetarea sa subliniază importanța unor politici coerente care să integreze guvernanța informațională, educația civică și cooperarea internațională. În aceeași notă, Iulian Olaru [20] analizează echilibrul fragil dintre influența occidentală și cea estică, concluzionând că Moldova rămâne vulnerabilă la presiuni geopolitice diverse și la metode de influență neconvenționale.

Nicu Popescu [21] subliniază importanța perspectivei europene, explicând că pentru a reforma instituțiile și a reduce vulnerabilitățile politice, este esențială o integrare reală în cadrul normativ și de securitate al Uniunii Europene. De asemenea, el atrage atenția asupra riscului ca retorica pro-europeană să devină lipsită de substanță dacă reformele nu sunt însoțite de rezultate concrete în domeniul justiției și al statului de drept.

Pe de altă parte, Valeriu Prohnitchi [23, p. 31] evidențiază deficiențele sistemice ale guvernanței din Moldova, de la politizarea excesivă a funcțiilor publice până la lipsa competențelor profesionale și a responsabilității administrative. Aceste probleme contribuie la perpetuarea dependenței instituționale și împiedică dezvoltarea unei birocrații meritocratice, esențiale pentru implementarea reformelor europene.

Andrew Rettman [24], într-o analiză publicată în EUobserver, descrie războiul hibrid pe care Rusia îl duce în Republica Moldova, folosind instrumente de propagandă, energie și dezinformare pentru a menține statul într-o stare de instabilitate și dependență. Această viziune este completată de studiul lui Vasile Rotaru și Andrei Rusu [25], care conceptualizează Republica Moldova ca „un stat al fragilității politice”, confruntat cu o dublă presiune: internă, din cauza corupției, și externă, din cauza influenței geopolitice asupra instituțiilor democratice.

Într-o altă lucrare, Andrei Rusu [27] explorează cum războiul informațional influențează țările din Parteneriatul Estic, arătând că în Republica Moldova, manipularea mediatică și atacurile asupra spațiului informațional au devenit instrumente strategice pentru a submina încrederea în instituțiile europene. De asemenea, Rusu și Burduja [26] analizează fenomenul capturii statului, explicând cum rețelele oligarhice au pus sub control instituțiile publice în favoarea intereselor

private, creând un mediu de corupție sistemică și slăbiciune instituțională. Raportul Transparency International [29] susține această realitate, plasând Republica Moldova printre țările cu o percepție ridicată a corupției și subliniind că, în ciuda progreselor legislative, aplicarea legilor anticorupție rămâne ineficientă. În ansamblu, literatura analizată conturează imaginea unei societăți aflate între aspirația europeană și provocările unei guvernanțe fragile. Republica Moldova continuă să se confrunte cu deficiențe structurale, interferențe externe și slăbiciune instituțională, dar evoluțiile recente sugerează o tendință de întărire a rezilienței democratice prin sprijin internațional, reforme juridice și o implicare tot mai activă a societății civile.

Securitatea politică și instituțională a Republicii Moldova depinde de transformarea rezilienței dintr-un simplu concept teoretic într-o practică sistemică. Aceasta ar trebui să reunească nivelurile statal, instituțional și societal într-un mecanism coerent de apărare democratică și dezvoltare durabilă. Răspunsurile instituționale ale Republicii Moldova la vulnerabilitățile politice și informaționale sunt într-un proces de adaptare și întărire, în care statul caută să îmbine măsuri interne de reformă cu sprijinul partenerilor externi. Această inițiativă reflectă dorința autorităților de a construi o reziliență sistemică, capabilă să facă față provocărilor hibride și riscurilor de destabilizare.

Rolul societății civile și al mass-mediei independente

În arhitectura rezilienței naționale, societatea civilă și mass-media independentă ocupă un loc central. Organizațiile non-guvernamentale au devenit actori esențiali în monitorizarea transparenței guvernamentale și în combaterea dezinformării, contribuind la crearea unei culturi civice bazate pe responsabilitate și gândire critică [1].

Prin campanii de educație media, platforme de fact-checking și inițiative de alfabetizare digitală, ONG-urile și jurnaliștii independenți contribuie la reducerea vulnerabilităților cognitive ale populației și la creșterea încrederii în sursele verificate de informație. Într-un context în care războiul informațional reprezintă una dintre cele mai subtile amenințări la adresa statelor democratice, aceste eforturi reprezintă o formă de apărare civică complementară politicilor statului.

Prin implicarea activă a societății civile, procesul de instituționalizare a rezilienței devine mai legitim și mai durabil, întrucât include dimensiunea participativă a securității — transformând cetățeanul din simplu beneficiar într-un actor co-producător al stabilității politice.

Astfel, Republica Moldova avansează treptat către un model de guvernanță colaborativă a securității, bazat pe parteneriate strategice, transparență și implicare civică. Acest model reflectă o evoluție de la reacție la anticipare și co-

operare, marcând începutul unei noi etape în construcția rezilienței naționale și regionale.

Deși Republica Moldova a făcut progrese semnificative în ceea ce privește reformele politice și instituționale, o analiză critică a situației actuale scoate la iveală o serie de deficiențe structurale persistente care afectează eficiența procesului de consolidare a statului. Considerăm că principalele provocări sunt legate de lipsa resurselor financiare și umane, de implementarea lentă a strategiilor naționale și de tensiunile dintre instituțiile statului, care slăbesc coerența decizională și capacitatea de reacție în fața crizelor. În plus, fragmentarea clasei politice rămâne un obstacol major pentru stabilitatea guvernamentală și continuitatea reformelor. Divergențele dintre partidele politice, împreună cu polarizarea geopolitică, conduc adesea la blocaje instituționale și la o erodare a încrederii publice.

Un alt aspect care complică semnificativ procesul de guvernanță este natura fluidă a amenințărilor hibride, care transformă mediul de securitate într-un spațiu greu de reglementat și controlat. Aceste amenințări — inclusiv atacuri cibernetice, manipulare informațională și presiuni economice — nu pot fi întotdeauna identificate clar sau atribuite unei singure surse, ceea ce îngreunează răspunsul legal și coordonarea instituțională [3]. Absența unui cadru juridic clar pentru gestionarea acestor situații limitează reacția rapidă a statului și expune instituțiile la vulnerabilități repetate.

Republica Moldova se află într-un proces constant de adaptare la un mediu de securitate complex, dar reformele instituționale incomplete, capacitatea administrativă limitată și presiunile externe continue continuă să submineze eforturile de consolidare a rezilienței politice și strategice. Prin urmare, pentru a depăși aceste provocări, este esențială o abordare integrată a guvernanței, care să îmbine eficiența administrativă, cooperarea internațională și o cultură solidă a responsabilității publice — toate acestea fiind elemente fundamentale pentru a transforma reziliența dintr-un ideal normativ într-o practică instituțională durabilă.

Concluzii

Securitatea politică a Republicii Moldova se află la o răscruce între vulnerabilitățile interne și presiunile externe hibride. Amenințările moderne nu se mai limitează doar la controlul teritorial; ele vizează și mințile cetățenilor, stabilitatea instituțiilor și direcția geopolitică a statului. Consolidarea rezilienței politice necesită o abordare integrată, care să combine mecanismele statale, parteneriatele internaționale și educația societății. Numai printr-un model hibrid de apărare democratică, Republica Moldova poate transforma fragilitatea în forță strategică și asigura stabilitatea pe termen lung.

Pentru a depăși vulnerabilitățile structurale și riscurile hibride cu care se confruntă, Republica Moldova trebuie să adopte o strategie integrată, bazată pe reforme instituționale, cooperare internațională și întărirea rezilienței societale. Direcțiile principale de acțiune propuse în documentele oficiale și analizele recente reflectă un efort coordonat de modernizare și securizare a statului.

Un prim obiectiv este consolidarea cadrului legislativ și instituțional, prin implementarea rapidă a Strategiei Securității Naționale și crearea unui Centru interinstituțional pentru analiza amenințărilor hibride, capabil să coordoneze activitățile de monitorizare, anticipare și reacție la riscurile emergente. Acest centru ar urma să funcționeze ca un nod de cooperare între instituțiile guvernamentale, serviciile de informații și partenerii externi, oferind o bază comună pentru analiza strategică.

În paralel, este esențial să ne angajăm în lupta împotriva corupției și să promovăm transparența în politică. Acest obiectiv poate fi atins prin întărirea independenței sistemului judiciar și prin consolidarea controlului parlamentar asupra serviciilor de informații, asigurând astfel un echilibru democratic și o supraveghere eficientă a puterii executive. Reforma justiției trebuie să fie însoțită de mecanisme eficiente pentru evaluarea integrității funcționarilor publici, astfel încât să garantăm coerența și credibilitatea instituțiilor statului.

O altă direcție importantă este educația media și digitală, care devine din ce în ce mai necesară într-o lume plină de dezinformare și manipulare a informațiilor. Crearea de programe de alfabetizare informațională în școli și universități ar contribui la formarea unei generații capabile să identifice sursele false și să participe activ la întărirea democrației. Această componentă educațională este crucială pentru a spori reziliența cognitivă a societății și pentru a diminua vulnerabilitățile exploatate de propaganda externă.

De asemenea, Republica Moldova trebuie să continue și să extindă parteneriatele internaționale cu Uniunea Europeană, NATO și OSCE, concentrându-se pe schimbul de expertiză, cooperarea tehnologică și instruirea comună în domeniul securității cibernetice și al apărării informaționale. Implicarea activă în aceste formate întărește poziția țării în rețelele de securitate colectivă și oferă acces la resurse, know-how și sprijin strategic.

O condiție esențială pentru stabilitatea națională este reducerea dependenței energetice, prin diversificarea surselor de energie și dezvoltarea capacităților locale de producție. Independența energetică nu este doar o problemă economică, ci și una de securitate, deoarece dependența de furnizori externi face statul vulner

Referinţe bibliografice

1. API (Asociația Presei Independente). 2024. *Sistemul de securitate al Republicii Moldova: ce rol are, cum funcționează și de ce este esențial pentru bunăstarea cetățenilor.* Chișinău: API.

2. Bachmann, Sascha, and Håkan Gunneriusson. 2015. Hybrid Wars: The 21st-Century's New Threats to Global Peace and Security. *Scientia Militaria* 43 (1): 77–99.
3. Bencheci, Marcel. 2024. *Riscurile, amenințările și vulnerabilitățile de securitate națională: obstacole în procesul de integrare europeană a Republicii Moldova.* Revista de Studii de Securitate, Chișinău: Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale.
4. Benea, Andrei. 2023. *Resilience and Democratic Governance in Eastern Europe: The Case of Moldova.* Journal of Democracy Studies, 14 (2): 101–119.
5. Buzan, Barry, Ole Wæver, and Jaap de Wilde. 1998. *Security: A New Framework for Analysis.* Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers.
6. Cenușă, Dionis. 2020. *The Moldovan Political System in Transition: Challenges and European Integration Prospects*. Eastern Journal of European Studies 11 (1): 45–67.
7. Ciobanu, Liliana. Institutional Fragility and Political Polarization in Moldova." *Southeast European Politics,* 2022, 8 (3): 211–229.
8. *Directive on the Resilience of Critical Entities (CER) and Directive NIS2.* Brussels: EU Publications, 2023.
9. European Commission. *Joint Framework on Countering Hybrid Threats.* Brussels: EU Publications, 2016.
10. European Commission. *EU–Moldova Association Implementation Report 2023.* Brussels: Publications Office of the European Union, 2023.
11. European Council. *Conclusions on the EU Enlargement Process: Moldova's Candidate Status.* Brussels, 2022.
12. European Union. *Strategic Compass for Security and Defence.* Brussels: Publications Office of the European Union, 2022.
13. Fridman, Ofer. *Russian "Hybrid Warfare": Resurgence and Politicization.* Oxford: Oxford University Press, 2018.
14. Galeotti, Mark. *The Weaponization of Everything: Hybrid Warfare and the Future of Politics.* New Haven: Yale University Press, 2020.
15. Helmus, Todd, et al. *Russian Social Media Influence: Understanding, Countering, and Resisting.* Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2018.
16. Hoffman, Frank. Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars. *Potomac Institute for Policy Studies.* Arlington, VA, 2007.
17. Mälksoo, Maria. Resilience as a Security Practice: Countering Hybrid Threats. *Contemporary Security Policy* 42 (1): 1–19, 2021.
18. NATO. *Building Resilience as a Core Task.* Brussels: NATO Review, 2021.

19. Nye, Joseph S. *Do Morals Matter? Presidents and Foreign Policy from FDR to Trump.* Oxford: Oxford University Press, 2021.
20. Olaru, Iulian. *Hybrid Influence in Moldova: The Fragile Balance between East and West.* Chișinău: Institute for Strategic Studies, 2021.
21. Popescu, Nicu. *Moldova's European Path: Reforming Institutions and Overcoming Vulnerability.* Paris: EUISS Policy Brief, 2021.
22. Președinția Republicii Moldova. *Proiect al Strategiei Securității Naționale a Republicii Moldova.* Chișinău: Președinția RM, 11 octombrie 2023.
23. Prohnitchi, Valeriu. Administrative Reform and Public Sector Governance in Moldova. *Policy Review Moldova* 4 (1): 23–39, 2020.
24. Rettman, Andrew. Russia's Hybrid War in Moldova. *EUobserver*, March 18, 2022.
25. Rotaru, Vasile, Rusu Andrei. *The Politics of Fragility: Moldova's Struggle for Sovereignty and Reform.* Bucharest: Tritonic, 2023.
26. Rusu, Andrei, Mariana Burduja. State Capture and Political Accountability in Post-Soviet Moldova. *Governance and Policy Review* 7 (4): 233–248, 2021.
27. Rusu, Andrei. Information Warfare in the Eastern Partnership States: The Case of Moldova. *Security and Global Affairs* 10 (2): 55–73, 2022.
28. Sandu, Sanda. *Mediul de securitate într-un context global volatil: provocări și direcții strategice pentru Republica Moldova.* Chișinău: Platforma pentru Inițiative de Securitate și Apărare (PISA), 2024.
29. Transparency International. *Corruption Perceptions Index 2023.* Berlin: Transparency International Secretariat, 2023.
30. Wigell, Mikael, Mark Madhok, Thorsten Scholvin. *Hybrid Interference and the Future of Geopolitics.* Helsinki: Finnish Institute of International Affairs, 2021.
31. Wither, James. Deterrence through Resilience: NATO's Evolving Approach to Hybrid Threats. *Defence Studies* 20 (4): 365–381, 2020.